ارزیابی قابلیت‌های اکولوژیکی آبشار مارگون با استفاده از مدل استراتژی SWOT و فرایند تحلیل سلسله مراتبی AHP جهت توسعه اکوتوریسم

غلامرضا نوری [۱]
هاجر پاکباز [۲*]
زهرا تقی‌زاده [۳]

۱. استادیار دانشکده جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران
۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی توریسم، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران
۳. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی توریسم، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

***مسئول مکاتبات**
h.pakbaz15@yahoo.com

کد مقاله: ۱۳۹۵۰۲۰۲۳۹
تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۰۳/۰۲
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۸/۲۴

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد است.

چکیده

منطقه‌ی حفاظت‌شده‌ی آبشار مارگون با ۱۰۰۰۰ هکتار وسعت و آب‌وهوای معتدل مرطوب ازنظر تنوع گیاهی و جانوری یکی از شاخص‌ترین مناطق حفاظت‌شده استان فارس می‌باشد به عبارتی این منطقه ازهرجهت فرصتی مناسب برای احیای اکوتوریسم استان فارس محسوب می‌شود. هدف این پژوهش ارزیابی شرایط اکولوژیکی منطقه حفاظت‌شده مارگون جهت توسعه فعالیت‌های اکوتوریسمی است روش جمع‌آوری داده‌ها توصیفی – تحلیلی با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای، اسنادی و پیمایش داده‌های میدانی می‌باشد؛ که جهت رسیدن به اهداف تحقیق از روش استراتژی SWOT که مبتنی بر شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهاست استفاده‌شده است و با فرایند سلسله مراتبی AHP این عوامل وزن بندی می‌شود. پژوهش حاضر که در سال ۱۳۹۱ انجام‌شده است بیانگر این است که منطقه مارگون دارای ۱۶ عامل داخلی است که امتیاز وزنی عوامل داخلی (۶/۵۵)، تعداد عوامل خارجی ۱۵ عامل است و با توجه به ارزیابی صورت گرفته امتیاز وزنی عوامل خارجی (۶/۹) که با توجه به این شرایط مجموعه امتیاز عوامل تقریباً باهم برابر می‌باشند؛ بنابراین در حال حاضر با توجه به ارزیابی صورت گرفته شرایط ارزیابی متوسط ارزیابی می‌گردد. بر این اساس مهم‌ترین راهبردهای ارائه‌شده جهت رفع نقاط ضعف و تهدیدات و تقویت نقاط قوت و فرصت‌ها در ماتریس SWOT ارائه‌شده است که بر این اساس با سرمایه‌گذاری‌های لازم در بخش اکوتوریسم و ایجاد سایت‌های برمگردی در مناطق اطراف آبشار مارگون و انجام مدیریت‌های صحیح و ارائه تسهیلات و خدمات لازم، می‌توان اکوتوریسم را در این منطقه گسترش داد.

واژگان کلیدی: ارزیابی اکولوژیکی، اکوتوریسم، SWOT، AHP، آبشار مارگون.

مقدمه

افزایش جمعیت و پیامدهای ناشی از زندگی صنعتی، نیاز انسان را به مناطق تفریحی با جلوه‌های طبیعت جهت رفع خستگی ناشی از زندگی ماشینی و آرامش روحی افزایش داده است (زرقی و همکاران، ۱۳۸۸). گردشگری در عصر حاضر به‌عنوان صنعت بدون دود توانمندی‌ها و طرفداران بسیاری دارد (کاظمی، ۱۳۸۶). طلیعه گردشگری نوین، همگام با توسعه انقلاب صنعتی در انگلیس و نیز با گسترش وسایل نقلیه شخصی در انگلیس و میز با گسترش وسایل نقلیه شخصی در اواسط قرن نوزدهم به بعد گسترش یافت (Davenport, 2006). صنعت گردشگری حتی در میان کشورهای درحال‌توسعه به‌عنوان ابزاری برای تحریک اقتصادهای بحرانی و تقویت فعالیت‌های توسعه‌ای از طریق ایجاد مشاغل و درآمد استفاده می‌شود و به‌عنوان نیرویی مولد برای رشد اقتصادی و فرهنگی شناخته‌شده است (Liu and Wall, 2006) . به عبارتی، گردشگری، یکی از پویاترین فعالیت‌های اقتصادی عصر حاضر به شمار می‌رود که نقش مهمی در توسعه پایدار محلی ایفا می‌کند (آ چاک و همکاران، ۱۳۹۳). همانند دیگر فعالیت‌ها، میزان عواید، به‌ویژه درآمد خالص به‌دست‌آمده از فعالیت‌های گردشگری برای جامعه میزبان، به سیاست‌های دولت و نیز

[Downloaded from jweb.ahvaz.iau.ir on 2026-10-31]

به برخی از ویژگی‌های اقتصاد محلی بستگی دارد .درآمد خالص حاصل از گردشگری، در حدود ۲۵ تا ۹۰ درصد از کل عواید جامعه میزبان است که البته مقادیر آن به میزان مشارکت و علایق ملی و محلی نسبت به فعالیت گردشگری و نیز استراتژی‌های اصلی در سیاست‌گذاری بستگی دارد (داور دوست، ۱۳۹۴). لویس ترنر گردشگری را امیدبخش‌ترین و پیچیده‌ترین صنعتی می‌داند که جهان سوم با آن روبروست و معتقد است گردشگری بیشترین قابلیت را برای جانشینی دیگر صنایع درآمدزا دارد (لی، ۱۳۸۷)؛ بنابراین گردشگری می‌تواند در چارچوب گفتمان‌های اشتغال‌زایی و سرمایه‌گذاری ابزار مهمی برای توسعه ثروت باشد لذا نیازمند وجود مدیریت تخصصی برای درک همه ظرفیت‌های آن است (Lawton and Weaver, 2014)؛ اما در این میان از بین انواع مختلف گردشگری، اکوتوریسم و جذب گردشگرانی که به‌منظور دیدن مناظر طبیعی به منطقه مسافرت می‌کنند، با کمترین سرمایه‌گذاری نسبت به سایر انواع گردشگری میسر می‌گردد (Jiang, 2008). پدیده اکوتوریسم، به لحاظ درآمدزایی فراوان آن، بسیاری از کشورهای جهان را بر آن داشته است که سرمایه‌گذاری زیادی را به این بخش اختصاص دهند، امروزه اکوتوریسم به‌عنوان مفهومی که بر پایه ایده آل‌های حفاظت محیط‌زیست و توسعه پایدار استوار است، رواج جهانی دارد. مطالعات گسترده‌ای درباره اکوتوریسم در جریان است و بو مگردی به‌قصد بازدید از خاستگاه‌های طبیعی و باهدف حفاظت از میراث فرهنگی به‌مثابه گزینه سودمند اقتصادی پنداشته می‌شود .این‌گونه از گردشگری دربرگیرنده آثار محیط زیستی، اقتصادی و اجتماعی است (پرهام و همکاران، ۱۳۹۰)

به عبارتی اکوتوریسم قادر است که در استفاده از توان‌های محیطی موجب افزایش همکاری و تأثیرات اقتصادی آن و همچنین حفاظت از محیط‌زیست و توسعه پایدار شده و تحرک و پویایی را در اقتصاد محلی و منطقه‌ای به وجود آورد که این خود بازاریابی قوی را درزمینه معرفی جاذبه‌های اکوتوریستی می‌طلبد (Fennell, 2008) بنابراین حفاظت از محیط‌زیست اکوتوریسم را به یک نوع از گردشگری تبدیل کرده که از مشارکت‌کنندگان می‌خواهد تا حد امکان با در نظر داشتن اهداف حفاظتی به مدیریت مناطق حفاظت‌شده توجه کنند. اکوتوریسم بهترین روشی است که می‌تواند برای منطقه و ساکنین آن مفید بوده و منجر به حفاظت از طبیعت شود (درام و مور، ۱۳۸۷).

اتحادیه جهانی حفاظت در سال ۱۹۹۶ این تعریف را از اکوتوریسم ارائه داد: سفر مسئولانه ازنظر محیط‌زیست که به‌منظور لذت بردن از مناطق نسبتاً بکر طبیعی و هرگونه ویژگی فرهنگی موجود در منطقه از (گذشته تا حال) ترتیب داده می‌شود و باعث ترویج حفظ محیط‌زیست می‌گردد در طول این سفر گردشگران حداقل تأثیرات منفی را بر منابع طبیعی می‌گذارند و مردم بومی در سود حاصل از فعالیت‌های اجتماعی اقتصادی شریک می‌شوند. (اپل رود، ۱۳۸۶). اکوتوریسم از مهم‌ترین فعالیت‌های اقتصادی در نقاط مختلف جهان است و فرصت بسیار مناسبی در اختیار بازدیدکنندگان قرار می‌دهد تا نسبت به اهمیت حفظ فرهنگ‌ها و چگونگی محافظت از فرهنگ‌های محلی و طبیعت آگاه شوند، این شرایط برای جوامع محلی و روستاها و نواحی دوردست طبیعی درآمد خوبی ایجاد می‌کند (درام و مور، ۱۳۸۷). طبق تعریف، اکوتوریسم دامنه وسیعی از فعالیت‌های گردشگری وابسته به طبیعت را شامل می‌شود، از این قبیل می‌توان به موارد زیر اشاره نمود: بازدید از پارک‌های ملی و مناطق حفاظت‌شده، مناطق طبیعی بکر، تماشای پرندگان، گردش در محیط‌های طبیعی، کوه‌پیمایی، بازدید از غارهای طبیعی، مطالعه فلور گیاهی یا فون جانوری، بررسی‌های اکولوژیک و مانند آن‌ها را شامل می‌شود (نیازمند، ۱۳۸۳). بررسی جغرافیای طبیعی ایران و نیز امکان‌سنجی هرکدام از جاذبه‌های اکوتوریستی قابل سرمایه‌گذاری در کشور ما بیانگر آن است که اکوتوریسم در ایران یک منبع اقتصادی کم‌نظیر، خاص، بسیار مستعد و البته رهاشده به حال خود است (کرمی، ۱۳۸۲). تنوع جغرافیایی زمینه‌ی زیست بسیاری از گونه‌های بسیار متفاوت گیاهی و جانوری را در ایران فراهم کرده است چنان‌که ایران یکی از ۵ کشور بهره‌مند از تنوع زیستی کامل (داشتن ۴ فصل و زیست گونه‌های اصلی گیاهی و جانوری) در جهان به شمار می‌آید (کرمی، ۱۳۸۲). یکی از راهکارها برای گسترش صنعت اکوتوریسم در ایران که می‌تواند مفید واقع شود، شناسایی هر چه‌بهتر توانمندی‌ها و قابلیت‌های نقاط مستعد و برنامه‌ریزی دقیق جهت امکان‌سنجی این مناطق به لحاظ توان جذب اکوتوریسم می‌باشد (غریب نیا و هدایتی، ۱۳۸۹). فعالیت اکوتوریسم و پارک‌های ملی و یا هر منطقه‌ی حفاظت‌شده‌ی دیگر می‌تواند به‌عنوان مکانیسم مالی برای خودگردانی این مناطق و به طریق اولی وسیله‌ای برای حفاظت از آن‌ها باشد البته این نوع فعالیت‌ها در صورتی امکان‌پذیر است که نوع و سطح مدیریت توریسم مطلوب و متناسب با ((ظرفیت برد)) این مناطق انجام گیرد (نویل‌گر، ۱۹۷۵).

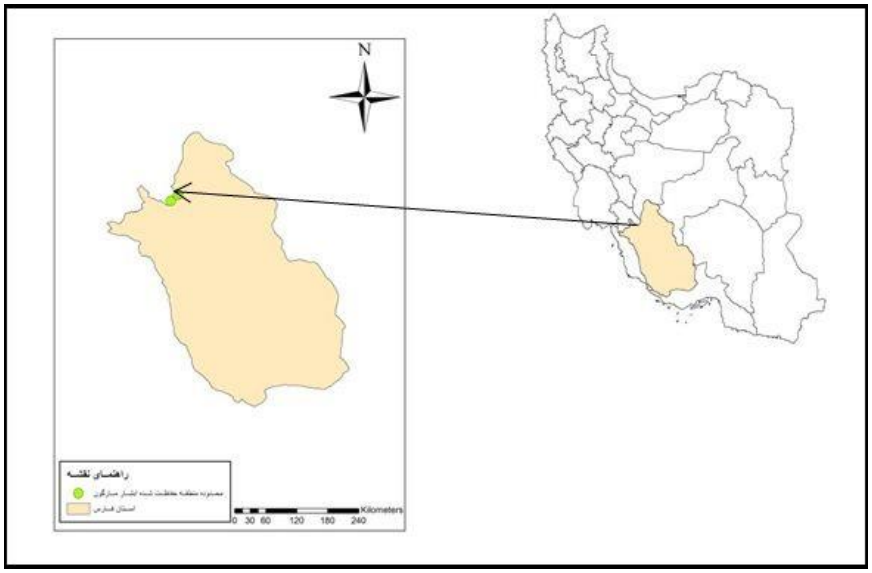
[Downloaded from jweb.ahvaz.iau.ir on 2026-10-31]

هدف این پژوهش ارزیابی پتانسیل‌ها و محدودیت‌های اکوتوریسمی منطقه‌ی حفاظت‌شده‌ی آبشار مارگون با استفاده از روش SWOT است و راهبردها و راهکارها جهت توسعه اکوتوریسم این منطقه ارائه‌شده‌اند. منطق روش SWOT این است که راهبرد اثربخش باید قوت‌ها و فرصت‌های سیستم را به حداکثر برساند و ضعف‌ها و تهدیدها را به حداقل برساند، این منطق اگر درست به کار رود نتایج بسیار خوبی برای انتخاب و طراحی یک راهبرد اثربخش خواهد داشت (نوری و مهدی نسب، ۱۳۸۹) و سپس با فرایند سلسله مراتبی AHP به وزن دهی مجموعه عوامل داخلی و خارجی پرداخته‌شده است.

ازجمله مطالعات صورت گرفته در این زمینه به مواردی از قبیل نگرشی بر چشمه‌ها و دریاچه‌های پیرامونی مشهد از دیدگاه اکو توریستی (زمردیان، ۱۳۸۳)، ارزیابی توان اکولوژیکی محدوده رودخانه دز برای استفاده طبیعت‌گردی (موحد زاده و دباغ، ۱۳۸۹). ارزیابی اثرات زیست‌محیطی اکوتوریسم بر اکوسیستم‌های آبی ایران (حسینی زادگان و کیانی نیک، ۱۳۸۷)، امکان‌سنجی نواحی مستعد توسعه اکوتوریسم در استان کهگیلویه و بویراحمد (شایان و پارسائی،۱۳۸۶)، طراحی مدل تحلیلی ارتباطات بازاریابی یکپارچه (آمیخته ترفیعی و تشویقی) مناسب جهت جذب توریست بیشتر به منطقه توریستی تنگه واشی و آبشار ساواشی شهرستان فیروزکوه (حسینی کیا، ۱۳۸۹)؛ و برآورد ارزش‌گذاری اقتصادی، تفرجگاهی آبشار و محوطه تفریحی، تاریخی گنج‌نامه استان همدان و تعیین عوامل مؤثر بر تمایل به پرداخت (CVM) (قربانی و همکاران، ۱۳۸۸). می‌توان اشاره کرد.

داده‌ها و روش‌ها

در فرهنگ لغت مناطق حفاظت‌شده و پارک‌ها به مناطق و زمین‌های عمومی اطلاق می‌گردد که دارای عملکرد تفریحی _ توریستی بوده و نیز مشمول قانون حفاظت از منابع طبیعی و حراست از منابع می‌باشند و معمولاً به‌وسیله دولت تصرف و استفاده می‌شوند (اولادی قالیکانی، ۱۳۸۵).

شکل ۱: موقعیت منطقه آبشار مارگون در کشور و استان فارس ترسیم (نگارندگان، ۱۳۹۲).

منطقه حفاظت‌شده آبشار مارگون در شمال غربی استان فارس، ۱۲۸ کیلومتری شیراز و ۵۰ کیلومتری سپیدان بین ′۲۷ ۳۰° تا ′۳۴ ۳۰° عرض شمالی و ′۴۹ ۵۱° تا ′۵۷ ۵۱° طول شرقی واقع‌شده است و وسعت آن حدود ۱۰۰۰۰ هکتار می‌باشد آبشار مارگون یکی از بزرگ‌ترین و باشکوه‌ترین

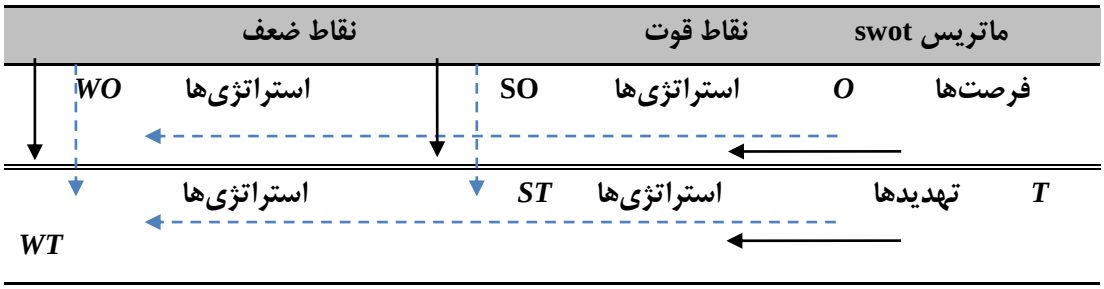
[Downloaded from jweb.ahvaz.iau.ir on 2026-10-31]

آبشارهای ایران است این آبشار به ارتفاع ۷۰ متر و عرض ۱۰۰ متر در منطقه حفاظت‌شده مارگون جای گرفته است و دارای تنوع گونه‌های گیاهی و جانوری می‌باشد و ازهرجهت فرصتی مناسب برای احیای اکوتوریسم استان فارس است.

منطقه حفاظت‌شده آبشار مارگون داری سه اشکوب فوقانی، میانی و تحتانی می‌باشد که به تفکیک اشکوب فوقانی (درختان) شامل ارس، گلابی وحشی، پسته وحشی یا بنه، بادام‌کوهی وحشی و اشکوب میانی (درختچه‌ها) شامل بادام وحشی، زالزالک و اشکوب تحتانی (علفی) شامل کنگر، خارشتر، کلاه میرحسن و گرامینه می‌باشد؛ و گونه‌های جانوری شاخص در منطقه شامل خارپشت ایرانی، هامستر دم‌دراز، هامستر خاکستری، خرس قهوه‌ای، رودک، گربه وحشی، کفتار، راسو، تشی و ... (اداره کل حفاظت محیط‌زیست استان فارس، ۱۳۸۶).

روش تحقیق در این پژوهش توصیفی – تحلیلی است که جهت جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات موردنیاز از بررسی‌های اسنادی، کتابخانه‌ای و پیمایش مطالعات میدانی استفاده‌شده است، در این پژوهش به‌منظور ارزیابی شرایط اکولوژیکی و زیست‌شناختی از ۲ مدل کاربردی استفاده‌شده است تا ضمن دستیابی به نتایج، دید همه‌جانبه نگر و ضریب اطمینان بالا نسبت به وضعیت اکولوژیکی سرزمین حاصل شود. جهت ارزیابی ابتدا با مدل SWOT مجموعه عوامل داخلی و خارجی مؤثر شناسایی و به‌صورت فهرستی از مجموعه نقاط قوت (Strengths) و ضعف (Weaknesses)، فرصت‌ها (Opportunities) و تهدیدات (Threats) تهیه‌شده و سپس برای وزن دهی و امتیاز گذاری عوامل از روش تحلیل سلسله مراتبی AHP استفاده‌شده این وزن‌ها بر اساس روابط ریاضی از مقایسه دوبه‌دویی عوامل به‌دست‌آمده و سپس امتیاز وزنی هر معیار محاسبه‌شده و درنهایت با مدل SWOT به ارائه راهبردهای استراتژی جهت توسعه فعالیت‌های اکوتوریسم در منطقه پرداخته‌شده است. تحلیل سلسله مراتبی، ابزاری است که به‌طور گسترده در تصمیم‌گیری چند معیاره استفاده‌شده و نخستین بار توسط ساعتی (Saaty) مطرح‌شده است. این روش که به‌سرعت جای خود را در علوم مختلف بازنمود، یکی از بهترین و دقیق‌ترین روش‌های رتبه‌بندی و تصمیم‌گیری بر اساس چندین شاخص است. از سوی دیگر این روش به‌گونه‌ای طراحی‌شده است که به‌وسیله آن می‌توان مسائل بزرگ و پیچیده را به مسائل کوچک‌تر تقسیم کرد و امکان ساده‌تر کردن مسئله را فراهم می‌آورد (اکبری و زاهدی کیوان، ۱۳۸۷). همچنین رویکرد مدل استراتژی SWOT این است که راهبرد اثربخش باید قوت‌ها و فرصت‌های سیستم را به حداکثر، ضعف‌ها و تهدیدها را به حداقل برساند (یغفوری و همکاران، ۱۳۹۰). برنامه‌های راهبردی یکی از راه‌های مهم حمایتی برای تصمیم‌گیری و استفاده‌های مشترک در تحلیل عوامل داخلی و خارجی محیط به شمار می‌آید که با تعریف نقاط ضعف، قوت، فرصت‌ها و تهدیدهای سیستم می‌تواند راهبردهایی بسازد (Yuksel and Dagdviren, 2007).

شکل ۲: ماتریس ارزیابی مدل استراتژی SWOT.

منبع: (افتخاری و مهدوی،۱۳۸۵).

نتایج

برای تجزیه و تحلیل توانمندی‌های اکولوژیکی منطقه حفاظت‌شده آبشار مارگون جهت توسعه فعالیت‌های اکو توریسمی عوامل داخلی و خارجی در پنج مرحله با استفاده از ماتریس ارزیابی محیط خارجی و داخلی SWOT و فرایند سلسله مراتبی AHP موردبررسی قرارگرفته است:

[Downloaded from jweb.ahvaz.iau.ir on 2026-10-31]

گام اول: در این مرحله به ارزیابی عوامل تأثیرگذار داخلی و خارجی بر شرایط اکولوژیکی منطقه حفاظت‌شده آبشار مارگون و قرار دادن در ماتریس مربوطه پرداخته‌شده است. در این ماتریس تعداد عوامل داخلی ۱۶ عامل تعیین‌شده است که از این تعداد ۸ عامل مربوط به قوت‌ها و ۸ عامل نقاط ضعف را شامل می‌گردد جدول (۱).

همچنین تعداد عوامل خارجی ۱۵ عامل است که از این تعداد ۹ عامل فرصت‌ها و ۶ عامل از تهدیدات شناسایی‌شده‌اند جدول (۲).

گام دوم: در این مرحله با استفاده از نظرات کارشناسان به عوامل تعیین‌شده و با توجه به میزان تأثیرگذاری هریک از عوامل رتبه‌ای بین ۱ تا ۵ داده‌شده است.

گام سوم: با استفاده از فرایند سلسه‌مراتبی AHP و واردکردن رتبه در نرم‌افزار و مقایسه زوجی عوامل داخلی و خارجی وزن هریک از عوامل موردنظر به‌دست‌آمده است.

گام چهارم: در این مرحله مجموع امتیاز نهایی با ضرب مقادیر به دست می‌آید. سپس همه امتیازهای وزنی عوامل خارجی و داخلی جداگانه جمع زده‌شده تا مجموع امتیاز نهایی عوامل خارجی و داخلی به دست آید. مجموع امتیاز نهایی عوامل داخلی در این تحقیق ۶/۵۵ به‌دست‌آمده است (جدول ۱) و مجموع امتیاز نهایی عوامل خارجی در ماتریس ارزیابی ۶/۹ به‌دست‌آمده است (جدول ۲).

گام پنجم: با استفاده از ماتریس SWOT راهبردهای استراتژی در چهار مرحله ارائه شد.

جدول ۱: ارزیابی مجموعه عوامل داخلی (IFAS) شرایط اکولوژیکی منطقه حفاظت‌شده آبشار مارگون یافته‌های پژوهش (۱۳۹۱).

S	قوت	وزن AHP	رتبه	امتیاز وزنی
S1	وجود توان‌های بالقوه اکولوژیکی و زیست‌محیطی با توجه به تنوع گونه‌های جانوری و گیاهی و وجود منابع آبی سرشار همچون وجود ماهی‌ها، پرندگان مهاجر و وجود گونه پستانداران و خزندگان متنوع	۰/۱۶۸۸	۴	۰/۶۷۵۲
۲S	برخورداری از چشمه‌ها و منابع آب سالم و معدنی و پیست اسکی در نزدیکی منطقه جهت ایجاد فضایی مناسب و آرام برای استراحت و گذراندن اوقات فراغت	۰/۱۱۲۳	۴	۰/۴۴۹۲
۳S	محیطی آرام برای انجام فعالیت‌های اکو توریسمی باوجود آبشار زیبای مارگون به‌عنوان بزرگ‌ترین و مرتفع‌ترین آبشار چشمه‌ای در جهان	۰/۱۶۰۸	۴	۰/۶۴۳۲
۴S	وجود چشم‌اندازهای زیبا و منحصربه‌فرد در منطقه (توپوگرافی کوهستانی و رودخانه‌ای، منظره‌ی بسیار زیبای آبشار مارگون در فصل زمستان به‌صورت یخ شار)	۰/۱۲۵۹	۳	۰/۳۷۷۷
۵S	توانمند بودن منطقه جهت سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی اکوتوریسم در جهت استفاده از منابع طبیعی و معرفی آن به‌عنوان قطب مهم اکوتوریسم	۰/۰۹۴۱	۴	۰/۳۷۶۴
۶S	بالابود توان تحقیقاتی، علمی و آموزشی به‌عنوان آزمایشگاه طبیعی برای محققین	۰/۱۲۸۳	۲	۰/۲۵۶۶
۷S	وجود منبع آبی سرشار برای مصارف کشاورزی، دامداری و تفریحی	۰/۱۲۳۶	۳	۰/۳۷۰۸
۸S	وجود آداب‌ورسوم، محلی و سنتی و حس مشارکت مردم و روحیه مهمان‌داری و مهمان-پذیری مردم منطقه و وجود امنیت اجتماعی لازم در منطقه	۰/۰۸۵۵	۲	۰/۱۷۱۶
	جمع*	۱	---	**۳/۳۱**
W	**ضعف**	**وزن AHP**	**رتبه**	**امتیاز وزنی**
W۱	وجود شکارهای غیرقانونی در منطقه و نابودی گونه‌های جانوری	۰/۱۸۰۶	۳	۰/۵۴۱۸
W۲	عدم برنامه‌ریزی‌های صحیح درزمینه استفاده از توان‌های اکولوژیکی و زیست‌محیطی جهت توسعه اکوتوریسم پایدار	۰/۰۸۵۰	۴	۰/۳۴

[Downloaded from jweb.ahvaz.iau.ir on 2026-10-31]

W۳	کمبود و عدم‌کفایت امکانات رفاهی و تسهیلات گردشگری (تعداد تخت محدود مراکز اقامتی، نبود مجتمع های بین‌راهی به حد کافی، پارکینگ، سرویس‌های بهداشتی و...)	۰/۲۲۹۸	۳	۰/۶۸۹۴
W۴	کمبود طرح‌های لازم وکاربردی برای توسعه اکوتوریسم پایدار در منطقه	۰/۰۶۲۹	۳	۰/۱۸۸۷
W۵	عدم وجود برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری های دولتی و خصوصی	۰/۰۹۸۷	۳	۰/۲۹۶۱
W۶	ضعف مدیریت و تشکلات سازمان‌های متولی گردشگری در منطقه	۰/۱۵۵۹	۴	۰/۶۲۳۶
W۷	ضعف تبلیغات رسانه‌های استانی و ملی درزمینه شناساندن جاذبه‌های اکو توریسمی	۰/۱۲۳۵	۳	۰/۳۷۰۵
W۸	کمبود و ضعف تورهای سیاحتی و توریستی در منطقه	۰/۰۶۲۴	۳	۰/۱۸۷۲
	جمع	**۱**		۳/۲۴
	وزن نهایی عوامل داخلی			**٦/٥٥**

جدول ۲: ارزیابی مجموعه عوامل خارجی (EFAS).

O	فرصت‌ها	وزن AHP	رتبه	امتیاز وزنی
O1	وجود اکوسیستم‌های منحصربه‌فرد باوجود گونه‌های گیاهی، جانوری	۰/۱۳۸	۴	۰/۵۵۲
O2	نزدیکی به شهر شیراز به‌عنوان کانون جذب گردشگر	۰/۱۱۶۱	۲	۰/۲۳۲۲
O3	امکان ارتقای کیفیت بصری منطقه به‌عنوان قطب اکوتوریسم	۰/۰۷۰۲	۳	۰/۲۱۰۶
O4	مستعد بودن منطقه جهت سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی اکوتوریسم	۰/۱۲۸۳	۴	۰/۵۱۳۲
O5	قابلیت توسعه توریسم ورزشی در منطقه (اسکی، کوه‌نوردی، پیاده‌روی و...)	۰/۱۰۲۵	۴	۰/۴۱
O6	امکان بهره‌برداری از پوشش گیاهی در صنایع دارویی، خوراکی، تزئینی و علوفه دامی	۰/۱۰۸۶	۳	۰/۳۲۵۸
O7	افزایش انگیزه‌بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری در این مناطق	۰/۱۰۱۱	۳	۰/۳۰۳۳
O8	زمینه‌ساز ایجاد اشتغال	۰/۱۰۴۹	۳	۰/۳۱۴۷
O9	توسعه اکوتوریسم پایدار زمینه‌ساز حفاظت از تنوع زیستی	۰/۱۲۹۸	۴	۰/۵۱۹۹
	جمع*	**۱**		**۳/۳٦**
T	**تهدیدات**	**وزن AHP**	**رتبه**	**امتیاز وزنی**
T1	آلودگی منابع آبی و تخریب محیط‌زیست در اثر عدم شناخت کافی و درک روشن از مسائل زیست‌محیطی و رعایت نشدن مسائل زیست‌محیطی	۰/۲۲۶۱	۴	۰/۹۰۴۴
T2	فقدان انگیزه لازم در بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری در بخش اکوتوریسم	۰/۱۸۳۵	۳	۰/۵۵۰۵
T3	بهره‌برداری غیرمنطقی و بی‌رویه از منابع طبیعی و تخریب محیط‌زیست	۰/۱۸۳۵	۴	۰/۷۳۴
T4	از بین رفتن فرهنگ سنتی و محلی با افزایش تعداد گردشگران	۰/۱۵۱۵	۳	۰/۴۵۴۵
T5	بالا رفتن قدرت مقاصد رقیب	۰/۱۷۷۵	۳	۰/۵۳۲۵
T6	افزایش قیمت زمین و افزایش بار مالی جهت ایجاد تجهیزات و تسهیلات گردشگری و مقرون‌به‌صرفه نبودن آن‌ها	۰/۱۲۶۹	۳	۰/۳۸۰۷
	جمع	**۱**		**۳/۵۵**
	جمع عوامل خارجی			**٦/۹**

[Downloaded from jweb.ahvaz.iau.ir on 2026-10-31]

جدول شماره ۳: نتایج تجزیه‌وتحلیل عوامل استراتژیک (SFAS) یافته‌های پژوهش (۱۳۹۱).

	÷	وزن با AHP	رتبه‌بندی	امتیاز وزنی
S1	وجود توان‌های بالقوه و زیست‌محیطی با توجه به تنوع گونه‌های جانوری و گیاهی و وجود منابع آبی سرشار: همچون وجود ماهی‌ها، پرندگان مهاجر و وجود گونه پستانداران و خزندگان متنوع	۰/۱۶۸۸	۴	۰/۶۷۵۲
S2	محیطی آرام برای انجام فعالیت‌های اکو توریسمی و وجود آبشار زیبای مارگون به‌عنوان بزرگ‌ترین و مرتفع‌ترین آبشار چشمه‌ای در جهان	۰/۱۶۰۸	۴	۰/۶۴۳۲
S3	برخورداری از چشمه‌ها و منابع آب سالم و معدنی و پیست اسکی در نزدیکی منطقه جهت ایجاد فضایی مناسب و آرام برای استراحت و گذراندن اوقات فراغت	۰/۱۱۲۳	۴	۰/۴۴۹۲
W1	کمبود و عدم‌کفایت امکانات رفاهی و تسهیلات گردشگری (تعداد تخت محدود مراکز اقامتی، نبود مجتمع‌های بین‌راهی به حد کافی، پارکینگ، سرویس‌های بهداشتی و...)	۰/۲۲۹۸	۳	۰/۶۸۹۴
W2	ضعف مدیریت و تشکلات سازمان‌های متولی گردشگری در منطقه	۰/۱۵۵۹	۴	۰/۶۲۳۶
W3	وجود شکارهای غیرقانونی در منطقه و نابودی گونه‌های جانوری	۰/۱۸۰۶	۳	۰/۵۴۱۸
O1	وجود اکوسیستم منحصربه‌فرد باوجود گونه‌های گیاهی، جانوری منحصربه‌فرد	۰/۱۳۸	۴	۰/۵۵۲
O2	توسعه اکوتوریسم پایدار زمینه‌ساز حفاظت از تنوع زیستی	۰/۱۲۹۸	۴	۰/۵۱۹۹
O3	مستعد بودن منطقه جهت سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی اکوتوریسم	۰/۱۲۸۳	۴	۰/۵۱۳۲
T1	آلودگی منابع آبی و تخریب محیطزیست در اثر عدم شناخت کافی و درک روشن از مسائل زیست‌محیطی و رعایت نشدن مسائل زیست‌محیطی	۰/۲۲۶۱	۴	۰/۹۰۴۴
T1	بهره‌برداری غیرمنطقی و بی‌رویه از منابع طبیعی و تخریب محیطزیست	۰/۱۸۳۵	۴	۰/۷۳۴
T3	فقدان انگیزه لازم در بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری در بخش اکوتوریسم	۰/۱۸۳۵	۳	۰/۵۵۰۵

بعد از ارزیابی عوامل داخلی و خارجی منطقه حفاظت‌شده آبشار مارگون به تدوین استراتژی‌ها می‌پردازیم ماتریس SWOT (شکل ۲) امکان تدوین چهار انتخاب یا راهبرد متفاوت را فراهم می‌آورد، البته در جریان عمل برخی از راهبردها با یکدیگر هم‌پوشانی داشته و یا به‌طور هم‌زمان و هماهنگ با یکدیگر به اجرا درمی‌آیند (ابراهیم‌زاده و آقاسی زاده، ۱۳۸۸). درواقع برحسب وضعیت سیستم، چهار دسته راهبرد را که ازنظر درجه کنشگری (Proactive) متفاوت هستند می‌توان تدوین کرد.

راهبرد رقابتی – تهاجمی (SO): در این راهبردها تمرکز بر حداکثر – حداکثر سازی (Strategy- Maxi-Maxi) نقاط قوت درونی و فرصت‌های بیرونی استوار است و هر پدیده برای بهره‌مندی هرچه بیش‌تر از فرصت‌های محیط بیرونی در تلاش است که از نقاط قوت خود حداکثر بهره را ببرد و بر این اساس توانمندی و قابلیت‌هایش را با استفاده از این قوت‌ها و فرصت‌ها به حداکثر ممکن برساند که عبارت‌اند از:

- بهره‌گیری از توان‌های بالقوه اکولوژیکی و زیست‌محیطی با توجه به تنوع گونه‌های جانوری و گیاهی و وجود منابع آبی سرشار در منطقه حفاظت‌شده آبشار مارگون
- بهره‌گیری از چشمه‌ها و منابع آب سالم و معدنی و پیست اسکی در نزدیکی منطقه جهت ایجاد فضایی مناسب و آرام برای استراحت و گذراندن اوقات فراغت
- بهره‌گیری از محیط آرام آبشار زیبای مارگون به‌عنوان بزرگ‌ترین و مرتفع‌ترین آبشار چشمه‌ای در جهان جهت توسعه فعالیت‌های اکو توریسمی
- بهره‌گیری از اکوسیستم منحصربه‌فرد منطقه حفاظت‌شده آبشار مارگون جهت فعالیت‌های اکوتوریسمی

[Downloaded from jweb.ahvaz.iau.ir on 2026-10-31]

- بهره‌گیری از محیط اکو توریسمی منطقه حفاظت‌شده برای توسعه پایدار گردشگری در این منطقه
- جذب سرمایه‌گذار از طرف بخش خصوصی و دولتی با توجه به توان‌های بالای اکوتوریستی
- بهره‌گیری از موقعیت استراتژیکی منطقه حفاظت‌شده و نزدیکی به شهر شیراز
- بهره‌برداری از اکولوژی و شرایط اکوتوریستی برای ایجاد اشتغال افراد بومی و محلی
- ایجاد و توسعه توریسم ورزشی (پیاده‌روی، اسکی، کوه‌نوردی از طریق تجهیز ارتفاعات مهم منطقه به پناهگاه و راه ارتباطی)

راهبردهای اقتضایی یا تنوع (ST): این راهبرد مبتنی بر حداکثر – حداقل سازی (Maxi- Mini Strategy) در تنوع‌بخشی به نقاط قوت درونی و تهدیدهای بیرونی متمرکز بوده و بر پایه بهره گرفتن از قوت‌های سیستم برای مقابله با تهدیدات خارجی تدوین می‌شود؛ که عبارت‌اند از:

- تلاش جهت ایجاد گردشگری پایدار در منطقه و جلوگیری از آلودگی محیطزیست
- بهره‌گیری از توان بالای اکولوژی منطقه جهت ایجاد انگیزه در سرمایه‌گذاران
- طراحی طرح‌های حفاظتی جهت جلوگیری از بهره‌برداری غیرمنطقی و بی‌رویه از منابع
- تلاش برای بهره‌گیری از جاذبه‌های اکوتوریسمی جهت رقابت با مقاصد رقیب
- تلاش جهت ایجاد مراکز تحقیقاتی و علمی در این مکان‌ها برای استفاده گردشگران علمی
- تقویت و توسعه صنایع‌دستی محلی با ایجاد انگیزه در افراد هنرمند در این زمینه با برپایی و توسعه بازارهای محلی و ارائه صنایع‌دستی و سوغاتی‌های محلی و...

راهبردهای بازنگری یا انطباقی (WO): راهبرد انطباقی یا راهبرد حداقل -حداکثر (Mini-Maxi Strategy) تلاش دارد تا با کاستن از ضعف‌ها بتواند حداکثر استفاده را از فرصت‌های موجود ببرد یک سازمان ممکن است در محیط خارجی خود متوجه وجود فرصت‌هایی شود ولی به‌واسطه ضعف‌های سازمانی خود قادر به بهره‌برداری از آن نباشد. در چنین شرایطی اتخاذ راهبرد انطباقی می‌تواند امکان استفاده از فرصت را فراهم آورد.

- ایجاد امکانات رفاهی و تسهیلات گردشگری و تفریحی در منطقه همچون هتل‌ها و فروشگاه و نمایشگاه‌ها و...
- هماهنگی بیش‌تر بین سازمان‌ها و ادارات مرتبط به‌منظور استفاده حداکثری از قابلیت‌ها و توانمندی‌های این منطقه
- بهره‌گیری از مشارکت مردمی جهت اجرای طرح‌های گردشگری
- جلوگیری از شکارهای غیرقانونی در منطقه
- استفاده از منابع آبی مارگون جهت ایجاد ورزش‌های آبی و ...
- ایجاد مدیریت منسجم جهت توسعه اکوتوریسم در منطقه با توجه به توان بالای اکوتوریسمی منطقه

راهبردهای تدافعی (WT): این راهبرد بر مبنای حداقل – حداقل سازی (Mini- Mini Strategy) باهدف کاهش ضعف‌ها و تهدیدها است (گلکار، ۱۳۸۴).

- توسعه‌ی برنامه‌های تبلیغاتی جهت شناسایی جاذبه‌ها و چشم‌اندازهای اکوتوریسمی منطقه
- تبلیغ و تهیه طرح‌های امکان‌سنجی و توجیه‌کننده سرمایه‌گذاری به‌منظور تشویق بخش خصوصی و همچنین ارائه معافیت‌های مالیاتی به این بخش جهت جذب هرچه بیش‌تر سرمایه‌گذاری این بخش
- بالا بردن استانداردهای خدمات و تسهیلات گردشگری (هتل، کمپینگ، رستوران‌ها و غذاخوری‌ها، پارکینگ، سرویس‌های بهداشتی و غیره)
- فرهنگ‌سازی و توسعه فرهنگ مشارکت و آگاهی بخشیدن به خانواده‌ها برای حفاظت از محیطزیست
- تدوین مقررات ویژه جهت استفاده بهینه از جاذبه‌های گردشگری و جلوگیری از تخریب، آلودگی و از بین رفتن منابع در منطقه

[Downloaded from jweb.ahvaz.iau.ir on 2026-10-31]

بحث و نتیجه‌گیری

منطقه‌ی حفاظت‌شده‌ی آبشار مارگون باوجود جاذبه‌های بی‌شمار ازجمله وجود آبشار بسیار زیبای مارگون به‌عنوان بزرگ‌ترین و مرتفع‌ترین آبشار چشمه‌ای در جهان، گونه‌های متنوع گیاهی و جانوری، وجود چشم‌اندازهای زیبا و منحصربه‌فرد، توپوگرافی کوهستانی و رودخانه‌ای، موقعیت جغرافیایی مناسب، نزدیکی به شهرهای شیراز و یاسوج و آب‌وهوای مناسب می‌تواند به‌عنوان یک‌قطب اکوتوریسم مطرح شود. پژوهش‌های صورت گرفته به این سبک دارای تنوع بسیاری است که قبل از ارائه نتایج پژوهش حاضر به برخی از این پژوهش‌ها اشاره و. (عباس پور، ۱۳۸۶) به تدوین الگویی توسعه اکوتوریسم در منطقه حفاظت‌شده دنا پرداخته، (محرم نژاد و دربیکی، ۱۳۸۶) به ارائه چگونگی مدیریت اکوتوریسم در منطقه حفاظت‌شده جهان‌نما پرداخته و راهکارهایی را جهت انجام امور مدیریتی اکوتوریسم در منطقه پرداخته است که در پژوهش حاضر نیز به ارائه راهبردهایی درزمینه توسعه اکوتوریسم در منطقه حفاظت‌شده آبشار مارگون پرداخته‌شده است (کیا، ۱۳۸۶) ارزیابی توان اکولوژیکی منطقه‌ی سردشت دزفول با تأکید بر جاذبه‌های اکوتوریسمی پرداخته و درنهایت به ارائه راهکارهایی در این زمینه پرداخته است (کاظمی، ۱۳۸۹). تدوین الگوی مدیریت اکوتوریسم در منطقه حفاظت‌شده مانشت و قلارنگ را موردمطالعه قرار داده است و تبلیغات و اطلاع‌رسانی را مهم‌ترین راهکار جهت توسعه اکوتوریسم در منطقه می‌داند. موحد زاده و دباغ (۱۳۸۹) به ارزیابی توان اکولوژیکی محدوده رودخانه دز برای استفاده طبیعت‌گردی و درنهایت به ارائه راهکارهایی در این زمینه پرداخته‌اند (نوری و مهدی نسب، ۱۳۸۹) به بررسی قابلیت‌های اکولوژیکی و توسعه‌ی گردشگری دریاچه‌ی گهر بر اساس مدل SWOT پرداخته‌اند که با پژوهش حاضر در ارزیابی محیط داخلی و خارجی مشترک است که در آخر به ارائه راهبردهایی جهت توسعه گردشگری می‌پردازند. (مؤمن زاده و همکاران، ۱۳۹۰) به ارزیابی توان اکولوژیکی حوزه دریاچه سد مارون برای کاربری اکوتوریسم و ارائه راهکارهای به‌منظور توسعه این صنعت پرداخته است.

اما نتایج پژوهش حاضر با تلفیق دو فن کاربردی AHP و SWOT نشان می‌دهد که بر اساس ارزیابی‌های حاصله بالاترین نقطه قوت در منطقه وجود توان‌های بالقوه اکولوژیکی و زیست‌محیطی با توجه به تنوع گونه‌های جانوری و گیاهی و وجود منابع آبی سرشار همچون وجود ماهی‌ها، پرندگان مهاجر و وجود گونه پستانداران و خزندگان متنوع با امتیاز وزنی ۰/۶۷۵۲، محیطی آرام برای انجام فعالیت‌های اکوتوریسمی باوجود آبشار زیبای مارگون به‌عنوان بزرگ‌ترین و مرتفع‌ترین آبشار چشمه‌ای در جهان با امتیاز وزنی ۰/۶۴۳۲، برخورداری از چشمه‌ها و منابع آب سالم و معدنی و پیست اسکی در نزدیکی منطقه جهت ایجاد فضایی مناسب و آرام برای استراحت و گذراندن اوقات فراغت با امتیاز وزنی ۰/۴۴۹۲ و مهم‌ترین نقاط ضعف عبارت‌اند از کمبود و عدم‌کفایت امکانات رفاهی و تسهیلات گردشگری (تعداد تخت محدود مراکز اقامتی، نبود مجتمع‌های بین‌راهی به حد کافی، پارکینگ، سرویس‌های بهداشتی و... با امتیاز وزنی ۰/۰۶۸۹۴، ضعف مدیریت و تشکلات سازمان‌های متولی گردشگری در منطقه با امتیاز ۰/۶۲۳۶، وجود شکارهای غیرقانونی در منطقه و نابودی گونه‌های جانوری با امتیاز وزنی ۵۴۱۸/ ۰ مهم‌ترین فرصت‌ها شامل وجود اکوسیستم منحصربه‌فرد باوجود گونه‌های گیاهی، جانوری منحصربه‌فرد با امتیاز وزنی ۰/۵۵۲ توسعه اکوتوریسم پایدار زمینه‌ساز حفاظت از تنوع زیستی با امتیاز وزنی ۰/۵۱۹۹، مستعد بودن منطقه جهت سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی اکوتوریسم با امتیاز وزنی ۰/۵۱۳۲ و مهم‌ترین تهدیدات شامل آلودگی منابع آبی و تخریب محیطزیست در اثر عدم شناخت کافی و درک روشن از مسائل زیست‌محیطی و رعایت نشدن مسائل زیست‌محیطی با امتیاز وزنی ۰/۹۰۴۴، بهره‌برداری غیرمنطقی و بی‌رویه از منابع طبیعی و تخریب محیطزیست با امتیاز وزنی ۰/۷۳۴، فقدان انگیزه لازم در بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری در بخش اکوتوریسم با امتیاز وزنی ۰/۵۵۰۵ مهم‌ترین عوامل داخلی و خارجی منطقه حفاظت‌شده آبشار مارگون است؛ بنابراین با توجه به ارزیابی صورت گرفته امتیاز وزنی عوامل داخلی (۶/۵۵) و امتیاز وزنی عوامل خارجی (۶/۹) که تقریباً باهم برابر می‌باشند که در حال حاضر با توجه به ارزیابی صورت گرفته شرایط ارزیابی متوسط ارزیابی‌شده است بر این اساس مهم‌ترین راهبردهای ارائه‌شده جهت رفع نقاط ضعف و تهدیدات و تقویت نقاط قوت و فرصت‌ها در ماتریس SWOT ارائه‌شده است که بر این اساس با سرمایه‌گذاری‌های لازم در بخش اکوتوریسم و ایجاد سایت‌های برمگردی در مناطق اطراف آبشار مارگون و انجام مدیریت‌های صحیح و ارائه تسهیلات و خدمات لازم، می‌توان اکوتوریسم را در این منطقه گسترش داد.

[Downloaded from jweb.ahvaz.iau.ir on 2026-10-31]

منابع

ابراهیم‌زاده، ع. و آقاسی‌زاده، ع.، ۱۳۸۸. تحلیل عوامل مؤثر بر گسترش گردشگری در ناحیه ساحلی چابهار با استفاده از مدل راهبردیSWOT . مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، دوره ۱، شماره ۱، صفحات ۱۲۸-۱۰۷.

اپلرود، م.، ۱۳۸٦. اکوتوریسم اصول تجربیات و سیاست‌ها، ترجمه نگار قدیمی. نشر افکار، تهران. چاپ اول، ص ۱۱۲.

ارائه راهکارهایی به‌منظور توسعه این صنعت .فصلنامه اکو بیولوژی تالاب، سال دوم، شماره ۸، صفحات ۳-۱۹.

افتخاری، ع ر. و مهدوی، د.، ۱۳۸۵. راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWOT دهستان لواسان کوچک، مجله مدرس علوم انسانی ویژه جغرافیا، دوره ۱۰، شماره ۲، صفحات ۱-۳۰.

اکبری، ن الف. و زاهدی کیوان، م.، ۱۳۸۷. کاربرد روش‌های رتبه‌بندی و تصمیم‌گیری چند شاخص، تهران، انتشارات شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور (وزارت کشور). چاپ اول. ص ۲۲۴.

آ چاک، آ.، حمیدی، ن. و بابایی همتی، ر.، ۱۳۹۳. توسعه اقتصاد گردشگری مبتنی بر الگوی آمیخته بازاریابی موردمطالعه :شهرستان قزوین، فصلنامه اقتصاد و مدیریت شهری، شماره ۶، صص ۳۷-۵۳.

آنتونی فنلا، د.، ۱۳۸۵. مقدمه‌ای بر طبیعت‌گردی، ترجمه جعفر اولادی قالیکانی، انتشارات دانشگاه مازندران. چاپ اول. صفحه ۳۹۲.

حسینی زادگان، ر. و کیانی نیک، ع.، ۱۳۸۷. ارزیابی اثرات زیست‌محیطی اکوتوریسم بر اکوسیستم‌های آبی ایران. اولین همایش منطقه‌ای اکوسیستم‌های آبی داخلی ایران. بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر.

حسینی کیا، م. ت.، ۱۳۸۹. طراحی مدل تحلیلی ارتباطات بازاریابی یکپارچه (آمیخته ترفیعی و تشویقی) مناسب جهت جذب توریست بیشتر به منطقه توریستی تنگه واشی و آبشار ساواشی شهرستان فیروزکوه. فصلنامه پژوهشگر (مدیریت)، سال هفتم، شماره ۲۰، صفحات ۲۶-۹.

داوردوست، ص.، ۱۳۹٤. نقش بازاریابی در توسعه اکوتوریسم تالاب انزلی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا گرایش برنامه‌ریزی توریسم، به راهنمایی دکتر صادق صالحی، دانشگاه آزاد واحد نور.

درام، الف. و مور، الف.، ۱۳۸۷. مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی و مدیریت اکوتوریسم، ترجمه‌ی محسن رنجبر، تهران، نشر آییژ، تهران، چاپ دوم، ص ۱۶۰.

زرقی، الف ح.، حسینی، س م.، اجتهادی، ح. و ملتی، ف.، ۱۳۸۸. اثر اکوتوریسم بر تنوع زیستی گونه‌های گیاهی در پارک ملی تندوره، مجله‌ی زیست‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار، دوره ۴، شماره ۳، صفحات ۵۴-۴۷.

زمردیان، م. ج.، ۱۳۸۲. نگرشی بر چشمه‌ها و دریاچه‌های پیرامونی مشهد از دیدگاه اکوتوریسم، مجله جغرافیا و توسعه، سال اول، شماره ۲، صفحات ۹۳-۷۳.

شایان، س. و پارسائی، الف.، ۱۳۸٦. امکان‌سنجی نواحی مستعد توسعه اکوتوریسم در استان کهگیلویه و بویراحمد، فصلنامه مدرس علوم انسانی، ویژه‌نامه جغرافیا، دوره ۱۱، شماره ۵۳، صفحات ۱۸۱ -۱۵۳.

عباس پور، ح.، ۱۳۸٦. تدوین الگوی مدیریت اکوتوریسم مناطق حفاظت‌شده استان کهگیلویه و بویراحمد مطالعه موردی منطقه حفاظت‌شده دنا. پایان‌نامه

غریب نیا، ف. و هدایتی، ص.، ۱۳۸۹. راهبردهای مناسب برای توسعه‌ی گردشگری دریاچه‌ی زریوار، فصلنامه جغرافیا و توسعه. دوره ۸. شماره ۱۹. صفحات ۱۷۰-۱۴۵.

قربانی، ر.، حیدری چیانه، ر. و سراقی، ع.، ۱۳۸۸. برآورد ارزش‌گذاری اقتصادی-تفرجگاهی آبشار و محوطه تفریحی تاریخی گنج‌نامه استان همدان و تعیین عوامل مؤثر بر تمایل به پرداخت (CVM)، مجله آمایش محیط، سال دوم، شماره ۵، صفحات ۸۰-۶۷.

کاظمی، م.، ۱۳۸٦. مدیریت گردشگری، تهران، انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی (سمت)، چاپ دوم. ص ۲۷۲.

کرمی، ن.، ۱۳۸۲. امکان‌سنجی توسعه‌ی اکوتوریسم دریایی در جمهوری اسلامی ایران مطالعه‌ی موردی جزیره‌ی قشم، مجموعه مقالات سمینار بررسی سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه‌ی جهانگردی در جمهوری اسلامی ایران، تهران، نشر دانشکده‌ی حسابداری و مدیریت و معاونت پژوهشی دانشگاه علامه طباطبایی.

کارشناسی ارشد .دانشگاه علوم و تحقیقات خوزستان. صفحه ۲۳۵.

کاظمی، غ.، ۱۳۸۹. تدوین الگوی مدیریت اکوتوریسم منطقه حفاظت‌شده مانشت و قلارنگ .پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت محیط‌زیست، دانشگاه علوم و تحقیقات خوزستان. ۱۰۷ ص.

کیا، ک.، ۱۳۸٦. ارزیابی توان اکولوژیکی منطقه‌ی سردشت دزفول با تأکید بر جاذبه‌های اکوتوریسمی .پایان‌نامه کارشناسی ارشد .دانشگاه علوم و تحقیقات خوزستان. صفحه ۱۳۳.

[Downloaded from jweb.ahvaz.iau.ir on 2026-10-31]

لی، ج.، ۱۳۷۸. گردشگری و توسعه در جهان سوم، ترجمه عبدالرضا رکن‌الدین افتخاری و معصومه السادات صالحی امین، تهران، شرکت چاپ و نشر بازرگانی. چاپ اول، صفحه ۱۲۴.

محرم نژاد، ن. و آقاخانی، م.، ۱۳۸٦. ارزیابی تهدیدها و فرصت‌های عوامل راهبردی صنعت اکوتوریسم (مطالعه موردی: منطقه حفاظت‌شده جاجرود). فصلنامه علوم و تکنولوژی محیطزیست، شماره ۳، صفحات ۲۴۷ -۲۲۷.

معاونت اداره کل حفاظت محیطزیست فارس، ۱۳۸٦. طرح جاذبه‌های گردشگری مناطق تحت مدیریت محیطزیست فارس، اداره کل حفاظت محیطزیست فارس. ۲۲۰ ص.

موحد زاده، ع. و دباغ، ن.، ۱۳۸۹. ارزیابی توان اکولوژیکی محدوده رودخانه دز برای استفاده طبیعت‌گردی. فصلنامه محیط‌شناسی، شماره ۵۵، صفحات ۲۴-۱۳.

مؤمن زاده، ا.، نبوی، س، م.، فرخیان، ف. و رجب‌زاده قطرمی، ا.، ۱۳۹۰. ارزیابی توان اکولوژیکی حوزه دریاچه سد مارون برای کاربری اکوتوریسم و ارائه راهکارهایی به‌منظور توسعه این صنعت، مجله تالاب، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز، سال دوم، شماره هشتم، تابستان ۱۳۹۰، صفحات ۱۹-۳.

نوری، غ ر. و مهدی نسب م.، ۱۳۸۹. بررسی قابلیت‌های اکولوژیکی و توسعه‌ی گردشگری دریاچه‌ی گهر بر اساس مدل SWOT، فصلنامه اکو بیولوژی تالاب. دوره ۲. شماره ۵. صفحات ۶۶-۵۷.

نویل، گ.، ۱۹۷۵. نقش پارک‌های ملی در توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی، ترجمه هنریک مجنونیان، دفتر محیطزیست طبیعی سازمان حفاظت محیطزیست.

نیازمند، م.، ۱۳۸۳. اکوتوریسم؛ مبانی، مفاهیم و الزامات توسعه، تهران، ماهنامه کجا، شماره ۱. صفحات ۲۴-۲۰.

یغفوری، ح.، تقی زاده، ز. و رحیمی، د.، ۱۳۹۰. راهبردهای توسعه گردشگری رویدادها در کلان‌شهرها و تأثیر آن بر اقتصاد گردشگری ایران، مجموعه مقالات اولین کنفرانس اقتصاد شهری، مشهد. صفحات ۱۲-۱.

Davenport, J. and Davenport, J. L., 2006. The impact of tourism and personal leisure transport on coastal environments: a review. Estuarine, Coastal and Shelf Science, No 67(1), pp.280-292.

Fennell, D. A., 2008. Ecotourism and the myth of indigenous stewardship. Journal of Sustainable Tourism, No 16(2), pp.129-149.

Jiang, J., 2008. Evaluation of the potential of ecotourism to contribute to local sustainable development: a case study of Tengtou Village, China: a thesis presented in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Philosophy in Development Studies at Massey University, New Zealand.

Lawton, L. J. and Weaver, D., 2014. Tourism management. John Wiley & Sons Australia, Ltd...

Liu, A. and Wall, G. 2006. Planning tourism employment: a developing country perspective. Tourism Management, No 27(1), pp.159-170.

Yüksel, İ. and Dagdeviren, M., 2007. Using the analytic network process (ANP) in a SWOT analysis–A case study for a textile firm. Information Sciences, No 177(16), pp.3364-3382.

[Downloaded from jweb.ahvaz.iau.ir on 2026-10-31]

[Downloaded from jweb.ahvaz.iau.ir on 2026-10-31]